

מערכת החינוך בישראל בראייה השוואתית בינלאומית

על-פי Education at a Glance (EAG) 2018

מטרת התזכיר היא לסכם את הממצאים העולים מפרסום Education at a Glance (EAG) בשנת 2018, על מצבה של מערכת החינוך בישראל יחסית למדינות החברות ב-OECD¹. מרבית הנתונים מתייחסים לנתוני 2016 אך יש נתונים נוספים כמו הוצאה לאומית לחינוך המתייחסים לשנת 2015 ונתוני השכלה גבוהה ותוכנית לימודים המתייחסים לנתוני 2017 ו-2018. ההשוואה נעשית לממוצע מדינות OECD ומדינות נבחרות נוספות. בשנים המוצגות בפרסום, יישום רפורמת "אופק חדש" הושלם בשלבי החינוך קדם יסודי ועד חטיבת הביניים כאשר רוב מוחלט של עובדי הוראה מועסקים במסגרת הרפורמה. עם זאת, שיעורי הצטרפות עובדי ההוראה לרפורמת "עוז לתמורה", כולל עוז חלקי, בחטיבה העליונה עומד על 71% ממשורות המורים.

הדו"ח בא לתת הסברים, הבהרות וניתוחים סטטיסטיים וכלכליים, לחדד הבחנות בין שינויים ריאליים לבין שינויי הגדרות בדיווחים בנתוני החינוך המתפרסמים ב-EAG. קיימים קשרי עבודה שוטפים עם נציגי ה-OECD ואגף החינוך של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה במטרה להתאים את הגדרות הנתונים הישראליים לאלה של ה-OECD.

הנתונים המוצגים בפרסום זה הינם פרי עבודתם של נציגי המדינות החברות הארגון ה-OECD. האינדיקטורים חושבו, עובדו, נבדקו ונשלחו למזכירות ארגון ה-OECD בפרוז במטרה לפתח ולעדכן מדדי השוואה והערכה בין-לאומיים.

לטובת פרסומי EAG עתידיים, מתכננים נציגי המדינות פעמיים בשנה. במהלך כינוסים אלה מתקבלות החלטות בדבר עדכוני מדדים, הוספה והשמטת אינדיקטורים ושינוי שיטות חישוב אשר מאפשרות בדיונים. כמו כן נשמעות הרצאות ממיטב החוקרים בעולם והנציגים מחליפים מידע ורעיונות במטרה לחזק את הקשר בין המדינות ועם ארגון ה-OECD במטרה לשפר את מערכות החינוך.

¹ Organization for Economic Cooperation and Development - ארגון וולונטארי של המדינות המפותחות לשיתוף פעולה כלכלי ולהתווית דרכים לפיתוח.

EAG 2018 - ממצאים עיקריים

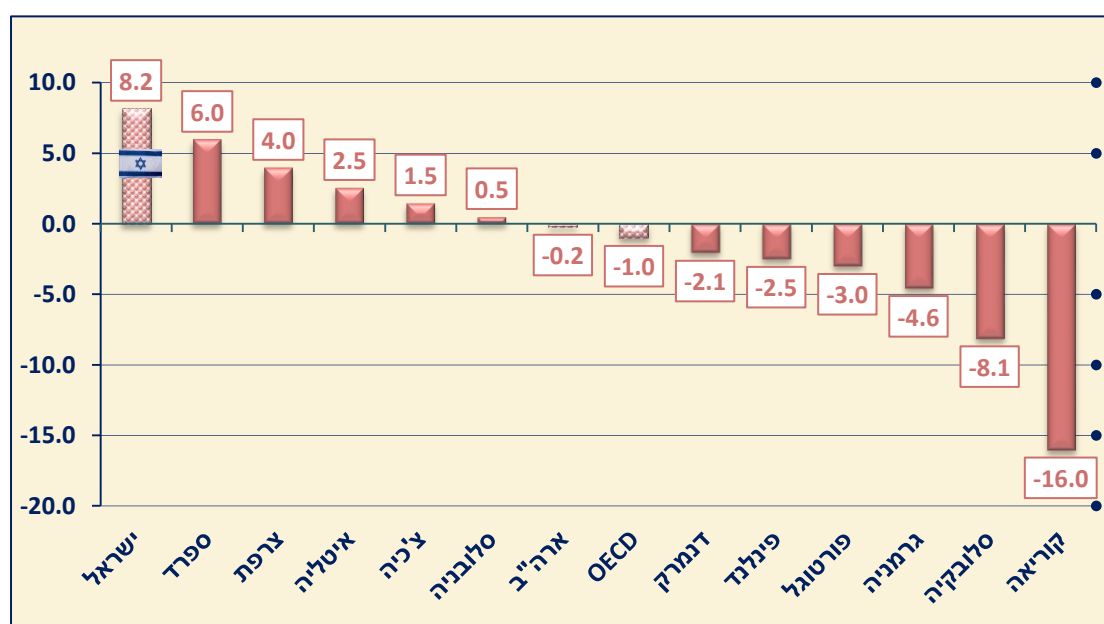
מספר הלוחות והתרשימים המופיעים בהמשך מתייחסים לחוברת "מערכת החינוך בישראל בראייה השוואתית בינלאומית על פי Education at a Glance (EAG) 2018" שתעלה [באתר של המינהל כלכלה ותקציבים](#) ב-12/09/2018.

כללי

שיעור בני 6-17 מתוך כלל האוכלוסייה בישראל הוא בין הגבוהים ב-OECD

- שיעור הצעירים בני 6-17 מתוך כלל האוכלוסייה בישראל גבוה במיוחד והוא השני בגודלו מתוך כל מדינות הארגון, אחרי מקסיקו.
- בין 2010 ל-2015 אוכלוסיית בני 6-17 בישראל גדלה ב-8.2%. זהו אחוז הגידול הגבוה ביותר מכל מדינות ה-OECD. בממוצע ה-OECD אוכלוסייה זו ירדה ב-1%.

תרשים 1.1: שיעור השינוי של גודל אוכלוסיית בני 6-17 בין 2010 ל-2015

מקור: עיבוד מאגף א' כלכלה וסטטיסטיקה, משרד החינוך OECDstat

ישראל מצמצמת את מספר התלמידים בכיתה ביסודי וחטיבות הביניים

- צפיפות התלמידים בכיתה בחטיבות הביניים גדולה יותר בישראל בכ- 23%. גודל כיתה בישראל ירד מ 31.7 עומד ל-28.1 תלמידים (ירידה של 11.3%) לעומת 22.9 תלמידים בכיתה בממוצע ה-OECD.

בחינוך היסודי לומדים 26.7 תלמידים בכיתה לעומת 21.3 תלמידים בממוצע ה-OECD, פער של כ- 25%.

על פי נתוני משרד החינוך, בין תשס"ה (2004/05) לתשע"ו (2015/16), ממוצע תלמידים בכיתה בחינוך היסודי ירד באותן שנים ב - 3.5% מ 27.4 ל - 26.5 תלמידים.

- בחינוך היסודי יחס תלמידים/מורים דומה לממוצע ב-OECD. בעקבות יישום הרפורמות מספר שעות ההוראה של המורים גדל מדי שנה וצפיפות התלמידים בכיתה קטן לצד הגידול הטבעי כך שמספר התלמידים למורה נותר כפי שהיה. בחטיבת הביניים, יחס התלמידים למשרת מורה בישראל קטן בכ- 8% מאשר יחס זה ב-OECD ובחטיבה העליונה הוא נמוך בכ-16%.

שעות לימוד ותוכנית לימודים

ישראל היא אחד מ-2 המדינות עם מספר שנות הלימוד החובה הגבוה ביותר

- עם 15 שנות לימוד חובה, ישראל ומקסיקו הן המדינות עם מספר שנות הלימוד החובה הגבוה ביותר ב-OECD. לשם השוואה, בממוצע מדינות הארגון חובה ללמוד כ-11 שנים.
- רק בישראל, מקסיקו והונגריה לימודי חובה מתחילים בגיל 3.

בחינוך היסודי ובחט"ב לומדים יותר שעות בישראל

- מספר שעות לימוד החובה של תלמידי ישראל גבוה מממוצע ה-OECD ב- 25% בחינוך היסודי. פער זה שווה ערך לכ- 4.6 ש"ש בממוצע לתלמיד בשנה במהלך לימודיו ביסודי.

- בחינוך היסודי בישראל מקצועות הלימוד החובה מתפלגים באופן דומה למדינות החברות ב-OECD. בחטיבת הביניים קיימים הבדלים במקצוע "שפות זרות".
- בחינוך היסודי ובחט"ב לומדים בישראל יותר שעות מהממוצע של המדינות החברות ב-OECD. התלמידים בישראל מקבלים בחינוך היסודי ובחט"ב ביחד כ-1,173 שעות לימוד יותר. לאורך השנים, כשני שלישים מהשעות האלה הושקעו במקצועות "מתמטיקה" ו-"שפות זרות".

לוח 2.4: סה"כ שעות לימוד החובה לאורך השנים בחינוך היסודי ובחט"ב, לפי תחומי דעת (2018)

מזה ב:					סה"כ שעות לימוד חובה	
אחר	שפות זרות	מדעים וטכנולוגיה	מתמטיקה	קריאה*		
3,563	1,156	869	1,439	1,679	8,706	ישראל
3,345	687	818	1,135	1,547	7,533	OECD
218	469	51	303	132	1,173	הפרש בין ישראל ל-OECD

מקור: עיבוד אגף א' כלכלה וסטטיסטיקה מבוסס על EAG 2018, Tables D1.1, D1.3a & D1.3b, pp. 345-349

* קריאה, כתיבה וספרות.

שעות הוראה

המורים בחינוך היסודי נוכחים יותר בבית הספר ומלמדים יותר ממורה ב-OECD. בחטיבה העליונה מורה בישראל נוכח יותר ומלמד פחות. בחטיבת הביניים, מספר שעות נוכחות ומספר שעות הוראה בישראל דומים לאלה של הארגון.

- בחט"ב ובחט"ע מספר השבועות והימים בהם מורה מלמד בישראל נמוכים מאלה שבממוצע ה-OECD. בחינוך היסודי, מספר הימים ושבועות ההוראה דומים בישראל ובממוצע ה-OECD.

- בשנים האחרונות, בעקבות רפורמת 'אופק חדש' בחינוך היסודי ובחט"ב בישראל, המורים נוכחים יותר בבית הספר ומלמדים יותר. התחלת יישום רפורמת 'עוז לתמורה' בחט"ע הביא גם לגידול במספר שעות נוכחות ובמספר שעות הוראה. בשלב חינוך זה, מורה בישראל נוכח יותר שעות עבודה מממוצע ה-OECD ומרוב מדינות הארגון.
- בחינוך העל-יסודי, קיים פער בשעות נוכחות המורים בין ישראל ל-OECD. בחט"ב נוכח המורה כ- 47% יותר בשנת 2017 בהשוואה לשנת 2009 ומספר שעות נוכחות דומה לזה שבממוצע הארגון. בחט"ע, כתוצאה מתחילת יישום 'עוז לתמורה', מספר שעות השהייה במוסד החינוכי גדל באותו טווח של שנים בכ-66% וכ- 3% יותר מאשר מורה ממוצע בארגון.

לוח 3.2: שעות נוכחות למורה ושעות הוראה לפי שלב חינוך במדינות נבחרות ב- 2017

מדינה	חינוך יסודי		חטיבת ביניים		חטיבה עליונה	
	שעות נוכחות למורה	שעות הוראה למורה	שעות נוכחות למורה	שעות הוראה למורה	שעות נוכחות למורה	שעות הוראה למורה
ישראל	1,236	843	1,181	699	1,166	610
OECD	1,184	784	1,178	703	1,135	657

מקור: EAG 2018, Table D4.1, p. 391

- בהשוואה לשנים קודמות, החל משנת 2008 חלה עלייה בשעות העבודה ובשכרם של המורים בחינוך היסודי ובחטיבת הביניים, בעיקר כתוצאה מרפורמת 'אופק חדש': מ- 981 שעות נוכחות ביסודי בשנת 2008 ל- 1,236 שעות בשנת 2017, ובחט"ב מ- 783 שעות נוכחות ב- 2008 ל- 1,181 שעות ב-2017. בין השנים 2011-2017, כתוצאה מיישום 'עוז לתמורה', גדל מספר שעות נוכחות בחט"ע מ- 700 ל- 1,166 שעות בשנה.

מורים צעירים יותר בישראל

- בישראל, גיל המורה בחינוך היסודי ובחטיבת הביניים נמוך יותר מאשר הממוצע ב-OECD. בחטיבה העליונה, המורים צעירים יותר אבל הפער קטן יותר.

לוח 3.6: גיל ממוצע של המורים בישראל לפי שלב חינוך ב-2016

שלב חינוך			
חטיבה עליונה	חטיבת ביניים	חינוך יסודי	
44.4	42.9	40.9	ישראל
45.3	44.2	43.1	OECD

מקור: מחושב על בסיס נתוני אתר OECDstat

- בכל שלבי החינוך שיעור המורים עד גיל 39 גבוה יותר בישראל מאשר בממוצע ה-OECD ושיעור המורים בני 50 ומעלה נמוך יותר.

לוח 3.7: שיעור המורים עד גיל 39 ומעל 50 לפי שלב חינוך במדינות נבחרות ב-2016

חטיבה עליונה		חטיבת ביניים		חינוך יסודי		מדינה
עד גיל 39 כולל	גיל 50 ומעלה	עד גיל 39 כולל	גיל 50 ומעלה	עד גיל 39 כולל	גיל 50 ומעלה	
38.6	34.1	41.1	28.1	49.0	21.7	ישראל
33.0	38.4	36.9	35.1	40.0	31.3	OECD

מקור: מחושב על בסיס נתוני אתר OECDstat

שיעור המורים המבוגרים גדל בשלבי החינוך הגבוהים יותר. בישראל, כ- 34% מהמורים בחט"ע הם מעל גיל 50 לעומת כ- 22% בלבד בחינוך היסודי.

בכל שלבי החינוך כוח ההוראה בישראל בנוי ברובו ממורות

- שיעור המורות בישראל הינו גבוה משמעותית בכל שלבי החינוך בפרט בגני הילדים (מעל 99%) ובחינוך היסודי (מעל 85%). תופעה זו קיימת במרבית מדינות ה-OECD.
- שיעור המורים הגברים הולך וגדל בשלבי החינוך הגבוהים יותר, קרי בחטיבה העליונה. בקדם-יסודי שיעור הגברים הוא 0.6%, כ- 15% ביסודי, כ- 21% בחט"ב וכ- 30% בחט"ע. מגמה זאת מתקיימת כמעט בכל המדינות כאשר ביפן כ- 58% מהמורים בחט"ב וכ- 70% בחט"ע הינם גברים.

לוח 3.8: שיעור המורות לפי שלב חינוך במדינות נבחרות ב-2016

שלב חינוך				
חטיבה עליונה	חטיבת ביניים	חינוך יסודי	חינוך קדם יסודי	
70.4	78.6	85.4	99.4	ישראל
59.3	68.6	82.7	96.7	OECD

מקור: EAG 2018, Table D5.2 p. 405

- בישראל בממוצע, המורים מבוגרים מהמורות כאשר ההפרש הולך וגדל עם שלבי החינוך. אותה תופעה קיימת בממוצע ה-OECD אבל הפרש הגילאים נמוך יותר.

לוח 3.9: גילה ממוצע של המורים ב-2016, לפי שלב חינוך ומגדר

שלב חינוך			
חטיבה עליונה	חטיבת ביניים	חינוך יסודי	
44.4	42.9	40.9	ישראל - סה"כ
43.6	42.6	40.7	נשים
46.2	44.2	42.3	גברים

מקור: מחושב על בסיס נתוני אתר OECDstat

שכר מורים

PPP

- הסל שנבחר ע"י EAG לצורך חישוב נתוני השכר ב-EAG 2018 הוא שער החליפין Private consumption. PPP=4.418 נמדד על-פי יכולת הצריכה הפרטית של האוכלוסייה בינואר 2017. נתון זה חשוב לצורך ההשוואה בין ישראל למדינות ה-OECD.

PPP מתואם לפי GDP לשנת 2016, משמש לחישוב ההוצאה הלאומית ושווה ערך לכ- 3.865 ש"ח

השפעת רפורמת 'אופק חדש' ו-'עוז לתמורה' על שכר המורים: שיפור משמעותי

- השפעת הרפורמה על שכר המורים באה לידי ביטוי בדו"ח 2018 (לוח D3.5) המתאר את התקדמות שכר המורים הטיפיקלי בעשור האחרון. משנת 2007 ועד 2017 השכר הריאלי של המורים בחינוך הקדם יסודי, בחט"ב ובחט"ע תפס את המקום הראשון בשיעור העלייה מבין כלל המדינות החברות בארגון באותן שנים – גידול של 42% בישראל בחינוך הקדם יסודי, (9% בממוצע ה-OECD), של 41% בחט"ב (5% בממוצע ה-OECD) ושל 31% בחט"ע (2% בממוצע ה-OECD). בחינוך היסודי שיעור הגידול בישראל היה השני בגודלו אחרי לוקסמבורג (29% בישראל, 41% בלוקסמבורג ו-6% בממוצע ה-OECD). נתוני החט"ע מביאים לידי ביטוי רק חלק מהעלייה הצפויה ביישום המלא של הרפורמה "עוז לתמורה".

השינויים בשכר הריאלי של מורה במשרה מלאה עם 15 שנות ותק והכשרה טיפיקלית בין השנים 2007 ו-2017.

מדינה	חינוך קדם יסודי	חינוך יסודי	חטיבת ביניים	חטיבה עליונה
ישראל	42%	29%	41%	31%
OECD	9%	6%	5%	2%

מקור: עיבודים של אגף א' כלכלה וסטטיסטיקה, משרד החינוך. EAG 2018 D3.5a, web

לוח 4.2: שכר שנתי של מורים במשרה מלאה בעלי 15 שנות ותק והכשרה טיפיקלית ברמת ההשכלה האופיינית בכל מדינה, בדולרים PPP בבתי-ספר ציבוריים (2017)

מדינה	חינוך קדם יסודי	חינוך יסודי	חטיבת ביניים	חטיבה עליונה
ישראל	33,647	30,321	33,442	30,580
OECD	41,386	45,004	46,780	48,697

מקור: EAG 2018, Table D3.1a p. 375

אופק צמיחת השכר בישראל למורה בשיא השכר בהשוואה לשכר המינימום הוא פי 2.6 ויותר, לפי שלב חינוך

- טווח השנים בישראל בין מורה מתחיל לבין מורה בשיא הוותק עומד על 36 שנים לעומת ממוצע טווח השנים של 27 שנים עבור מורה ב-OECD. טווח השנים בתוך המדינות החברות בארגון נע בין 6 שנים בסקוטלנד ו-7 באוסטרליה וניו זילנד ל-42 בהונגריה.
 - ב-2017, אופק צמיחת השכר בישראל למורה בשיא השכר בהשוואה לשכר המינימום הוא פי 2.6 בחט"ע, פי 2.8 בחינוך היסודי ובחט"ב ופי 2.9 בחינוך הקדם יסודי. מורה מתחיל בישראל עשוי להכפיל ואף לשלש את שכרו במהלך תקופת עבודתו בעקבות קבלת תואר נוסף כגון תואר שני ודוקטורט, קידום ותק והשלמת הכשרה האופיינית למורים. לשם השוואה, בממוצע ה-OECD בכל שלבי החינוך רמת השכר הגבוהה הוא פי 1.8 משכר מורה מתחיל.
- השכר המינימלי לעובד הוראה, הינוא שכר מורה מתחיל בעל הכשרה מינימלית - BA והשכר המקסימלי הוא שכר מורה בעל תואר ד"ר בשיא הדרגות ובשיא הוותק, כלומר מורה בדרגה 9 עם 36 שנות ותק. השינוי בגובה השכר במהלך הקריירה של עובדי הוראה נובע מוותק, הכשרה מקצועית ומרמת השכלה. הגידול בשכר מעודד את הכשרת המורים במערכת, משמר ומעצים את עובדי ההוראה לאורך השנים.

לוח 4.14: השוואת השכר הסטטוטורי המינימלי מול השכר המקסימלי ב-2017

מדינה	חינוך קדם יסודי	חינוך יסודי	חטיבת ביניים	חטיבה עליונה
ישראל	2.91	2.82	2.79	2.59
OECD	1.77	1.79	1.81	1.81

מקור: EAG 2018, Table D3.6 (web)

ב-2016 שכר המורים בפועל בישראל קרוב יותר לשכר בעלי השכלה שלישונית במשק מאשר שכר המורים בממוצע ה-OECD

- בשנת 2016 שכר ממוצע בפועל של המורים ביחס לשכר בעלי השכלה שלישונית במשק, גבוה יותר בכל שלבי הגיל למעט בחט"ע, לעומת יחס זה בממוצע מדינות ה-OECD, בטרם יישום מלא של רפורמת עוז לתמורה. נתון זה הינו משמעותי ובא לתאר את כוח הקנייה של המורים ביחס לעובדים מקבילים באותה מדינה. בארה"ב לדוגמא, מורה ביסודי משתכר כשני

שליש משכר עמיתו בבעל השכלה שלישונית שאינו מורה לעומת מורה בישראל המשתכר ב-12% פחות משכר בעל השכלה שלישונית במשק.

- מורים בשתי קבוצות הגיל המבוגרות יותר (45-54 ו-55-64) מתוגמלים ב-OECD פחות לעומת בני גילם בישראל והמורים הצעירים יותר (בני 25-34 ו-35-44) מתוגמלים יותר.

שכר המורים לפי ממוצע מדינות ה-OECD, צומח בקצב נמוך יותר ולכן נשחק באופן יחסי. בישראל יחס השכר בין מורים לחבריהם במשק גדל לאחר העשור השני בקריירה. עובדה זו מצמצמת את פערי השכר הנומינלי בין מורה בישראל למורה ממוצע מה-OECD בקבוצת הגיל המבוגרת יותר.

שכר מורים בפועל לשעה גבוה יותר בישראל מאשר ב-OECD

- בשנת 2016, שכר העבודה סטטוטורית לשעה של גננת בישראל גבוה ב-24% משכר לשעה המשולמת לעמיתה ב-OECD, זהה בחט"ב ונמוך ב-12% בחינוך היסודי ובחט"ע.
- **שעות העבודה הסטטוטוריות** נכללות **בהסכם העבודה ותנאי העסקה** בין המעסיק למורים. בישראל, מספר שעות הנוכחות של מורה בבית הספר ומספר שעות עבודתו לפי הסכמי השכר, הינם זהים. כתוצאה מכך, שכר שעת העבודה בפועל בכלל שלבי החינוך בישראל גבוה מאשר ב-OECD. מורה בישראל מרוויח לשעת עבודה בפועל, לפי הסכמי השכר, בין 13% ל-44% יותר לעומת שכרו לשעה בפועל של מורה ממוצע ב-OECD.

לוח 4.12: שכר לשעת עבודה ממוצעת לפי הסכמי העבודה במחירי PPP - שכר בפועל, 2016

שכר בפועל לפי שעות בהסכמי עבודה	גני ילדים	יסודי	חט"ב	חט"ע
ישראל	33.0	29.9	33.8	32.2
ממוצע OECD	23.0	25.4	26.5	28.5
יחס לשעת מורה ישראל / OECD	144%	118%	128%	113%

מקור: עיבודים מאגף א' כלכלה וסטטיסטיקה, משרד החינוך מתוך:

EAG 2018, Table D3.1.a, p. 375; Table D3.4, p. 377; Table D4.1, p. 391

המורות מרויחות יותר מהמורים

- בהשוואת שכר המורים בישראל נשים מרויחות כ-1% יותר ביסודי, כ-3% בחט"ב וכ-17% בקדם יסודי לעומת הגברים.

שכר המורים נקבע כאמור ממספר רב של פרמטרים. שיעור המורים האקדמאים בחינוך הרשמי (יסודי וחט"ב), עומד על כ-96%. שיעור המורות האקדמאיות גבוה מאשר המורים האקדמאים. עם זאת, שיעור בעלי תואר MA ומעלה, גבוה יותר בקרב הגברים. גם יחידות גמולי ההשתלמות ודרגות 'אופק חדש' גבוה במקצת באוכלוסיית המורות לעומת המורים. כמו כן, 'גמול אם' מאפשר להשתכר אותה רמת שכר בהיקף עבודה נמוך יותר. לעומת זאת, ממוצע וותק לשכר וממוצע הגיל בקרב הגברים גבוה יותר לעומת הנשים.

לוח 4.7: שכר בפועל לשנה במחירי PPP בישראל לפי מגדר, 2016

חטיבה עליונה	חטיבת ביניים	חינוך יסודי	חינוך קדם יסודי	אוכלוסייה
37,536	39,897	36,950	35,210	סה"כ
	39,048	36,578	30,178	גברים
	40,122	37,011	35,240	נשים

מקור: EAG 2018, Table D3.4, p. 377

מנהלי בית ספר בחינוך היסודי ובחט"ב קבלו שכר בפועל גבוה מזה של עמיתיהם ב-OECD ושכר נמוך יותר בחט"ע

- השכר הסטטוטורי המינימלי והשכר המקסימלי בחינוך היסודי של מנהלי בית ספר בישראל זהים לאלה שבחט"ב בשל הסכמים קיבוציים וטבלת שכר זהה. השכר המינימלי בשלבי חינוך אלה גבוה מהשכר המינימלי הקיים בחט"ע אך השכר המקסימלי נמוך יותר.
- השכר הסטטוטורי המינימלי והמקסימלי של מנהלי בתי ספר בחינוך היסודי גבוה בהקבלה לממוצע שכר המנהלים ב-OECD. בחטיבת ביניים, השכר המינימלי דומה לזה של הארגון והשכר המקסימלי נמוך יותר. בחטיבה העליונה, השכר המינימלי נמוך יותר והשכר המקסימלי גבוה יותר.

לוח 4.15: שכר סטטוטורי מינימלי ומקסימלי של מנהלי בית ספר, לפי שלב חינוך ב-2017

מדינה	חינוך יסודי		חטיבת ביניים		חטיבה העליונה	
	שכר מינימלי	שכר מקסימלי	שכר מינימלי	שכר מקסימלי	שכר מינימלי	שכר מקסימלי
ישראל	48,485	78,408	48,547	78,623	39,024	95,859
OECD	43,233	75,687	48,316	81,872	50,575	86,369

מקור: EAG 2018, Table D3.10, p. 378

- אופק הצמיחה בין שכר מינימלי לשכר מקסימלי של מנהלי בית ספר בחינוך היסודי בישראל זהה לזה שבחט"ב בשל זהות השכר המינימלי והמקסימלי בין שני שלבי החינוך. בחטיבה העליונה אופק הצמיחה גבוה יותר כי השכר הסטטוטורי המינימלי נמוך יותר והשכר המקסימלי גבוה יותר. בהשוואה לממוצע ה-OECD ולמדינות הנבחרות, אופק הצמיחה של ישראל בחטיבה העליונה הרבה יותר גבוה ואופק הצמיחה בחינוך היסודי ובחט"ב נמוך יותר.
- ב-2016 שכר בפועל של מנהלי בית ספר בחינוך היסודי בישראל היה גבוה יותר ב-18% מזה של עמיתיהם ב-OECD. בחט"ב הוא היה גבוה יותר ב-3% ובחט"ע הוא היה נמוך יותר ב-2%.

הוצאה לאומית

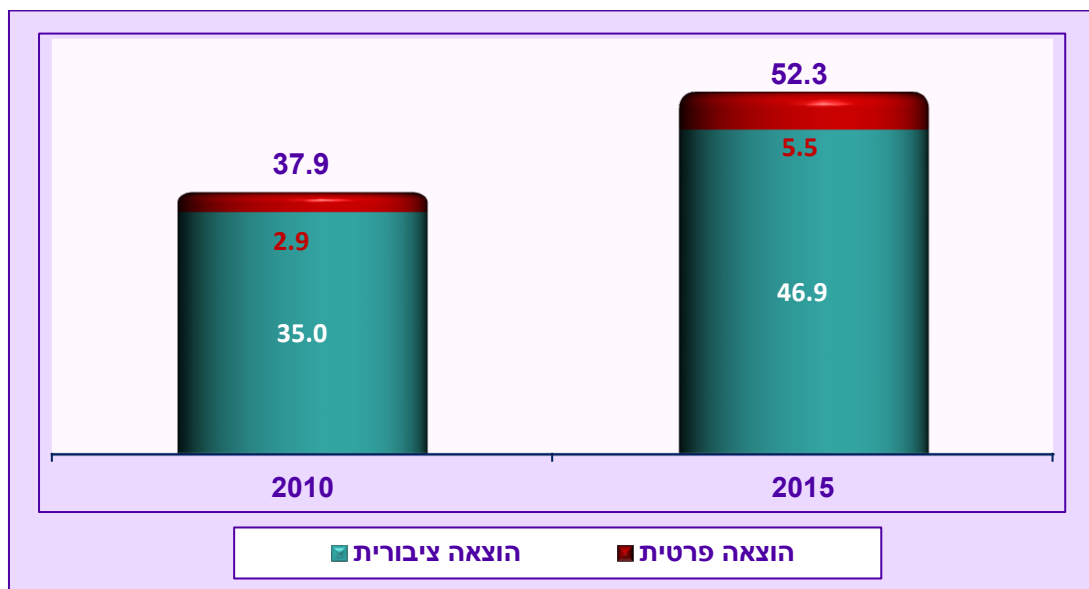
בין השנים 2010-2015 חל גידול בהוצאה הציבורית לחינוך במיליארדי ₪ והוא גדול פי 4.6 יותר מגידול ההוצאה הפרטית

- נתוני שנת 2015 מראים כי חלק ההוצאה לחינוך **במוסדות חינוך** בכל שלבי החינוך, מגילאי 2-5 ועד להשכלה השלישית, כאחוז מהתמ"ג (מתודת החישוב על-פי ההנחיות החדשות של ה-OECD), בישראל עמד על 7.1% לעומת 5.8% בממוצע ה-OECD. בשלבי החינוך הטרם יסודי², יסודי, על-יסודי ועל תיכוני ההוצאה בישראל עמדה על 5.6% לעומת 4.3% בממוצע ה-OECD.
- משנת 2010, סך ההוצאות הפרטיות והציבוריות על חינוך בשקלים גדלו, אומנם במיליארדי ₪. ההוצאה הציבורית גדלה פי 4.6 יותר מההוצאה הפרטית. אך שיעור ההוצאה הפרטית

² החינוך הטרם יסודי מתייחס לגילאי 2-5, לפני כניסה לחינוך היסודי.

גדל יחסית יותר: ההוצאה הפרטית גדלה ב-88% וההוצאה הציבורית גדלה בכ-34%. נתונים אלה מראים שהמדינה הגדילה את ההשקעה בחינוך, למרות שחלק ההוצאה הפרטית לחינוך גדל משמעותית.

תרשים 5.8: ההוצאה הציבורית והפרטית למוסדות חינוך של החינוך היסודי, העל-יסודי והעל-תיכוני בישראל (מיליארד ₪)

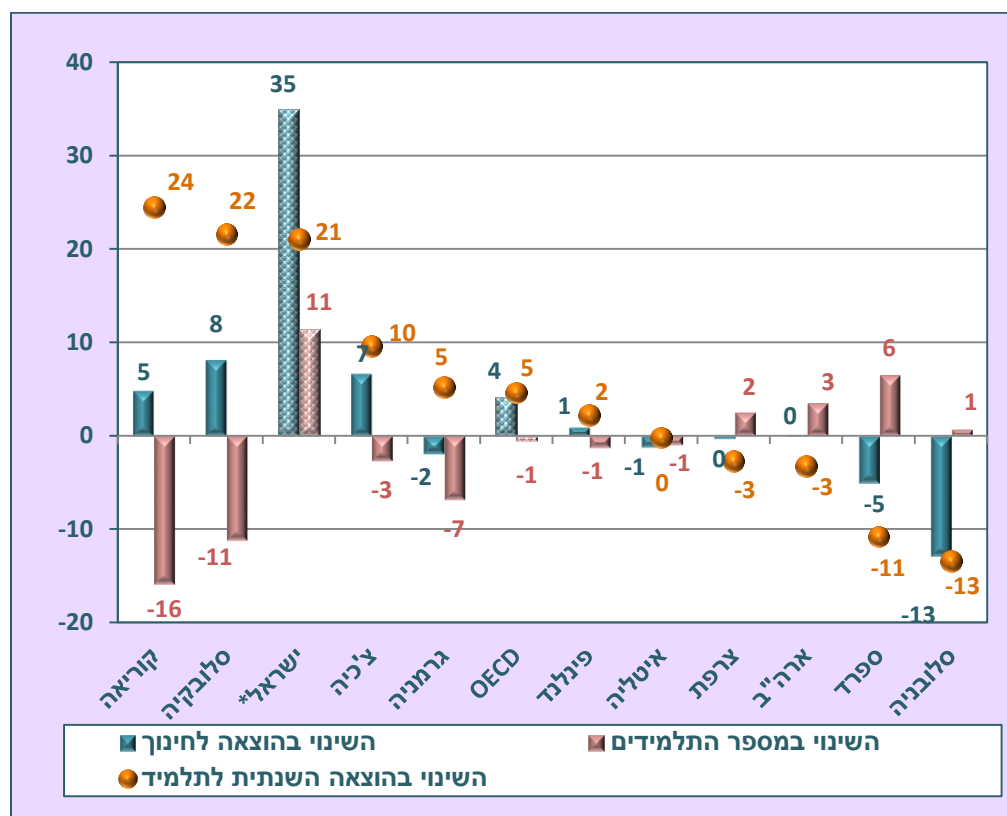

מקור: עיבוד מאת אגף א' כלכלה וסטטיסטיקה, משרד החינוך
EAG 2018, Tables C2.1 p. 266, C3.1 p. 277, X2.1 p. 432

הוצאה לחינוך גבוהה לצד מספר תלמידים גבוה

- הגידול בהוצאה השנתית לתלמיד בישראל מסתכמת בין השנים 2010-2015, ב- 21% לעומת ממוצע ה- OECD ב- 5%.
- בין השנים 2010-2015, ישראל דורגה במקום הראשון בשיעור הגידול של ההוצאה לחינוך ובמקום השני אחרי טורקיה בגידול מספר התלמידים.
- הסיבה העיקרית להוצאה פר תלמיד הנמוכה בישראל: שכר מורים נמוך ביחס לממוצע ה- OECD ומספר התלמידים הגבוה בישראל (ומכאן, מספר התלמידים הגבוה בכתה), 11% גידול באותם שנים לעומת ירידה של 1% בממוצע ה- OECD, משפיעים על הוצאה נמוכה לתלמיד.

תרשים 5.3: הגידול בהוצאה השנתית לתלמיד, מספר התלמידים וסך ההוצאה על מוסדות חינוך (2010-2015).

מקור: EAG 2018 Table C1.3, p. 256

* הנתון על ישראל הוא על פי נתוני EAG 2018 ואומדן על נתוני EAG 2017.

השכלה

השכלה שלישונית – בוגרי חינוך גבוה הכולל בעלי תואר אקדמאי ובעלי השכלה על תיכונית עם תעודה

אוכלוסיית ישראל מהמשכילות בעולם

- ב-2017 ישראל היא מדינה עתירת השכלה. אחוז בעלי ההשכלה השלישונית גבוה בהרבה מזה של ממוצע OECD³ (50.9% לעומת 36.4%). במקביל, אחוז מעוטי ההשכלה נמוך למדי: 12.6% בישראל לעומת 21.4% בממוצע OECD. למרות הקושי להגדיל את שיעורי

³ גם בהסתכלות על כלל המדינות: יש רק שלוש מדינות חברות ה-OECD ששיעור בעלי ההשכלה השלישונית בהן שווה או גבוה מ-50%: קנדה, ישראל ויפן.

בעלי השכלה הגבוהה בקרב אוכלוסייה שמלכתחילה נחשבת משכילה מאד, עדיין מצליחה מערכת החינוך בישראל להשיג גידול בשיעור בעלי השכלה שלישונית וצמצום גדול יותר בקרב האוכלוסייה הפחות משכילה.

לוח 6.1: התפלגות (באחוזים) של גילאי 25-64 לפי רמת ההשכלה ב-2010 ו-2017

2017			2010			
השכלה שלישונית	חטיבה עליונה*	עד חטיבת ביניים, כולל	השכלה שלישונית	חטיבה עליונה*	עד חטיבת ביניים, כולל	
50.9%	36.5%	12.6%	45.6%	36.5%	17.9%	ישראל
36.3%	42.4%	21.4%	30.6%	44.3%	25.6%	OECD

מקור: עיבודים מאגף א' כלכלה וסטטיסטיקה, משרד החינוך מתוך EAG 2018, Table A1.1, p. 54

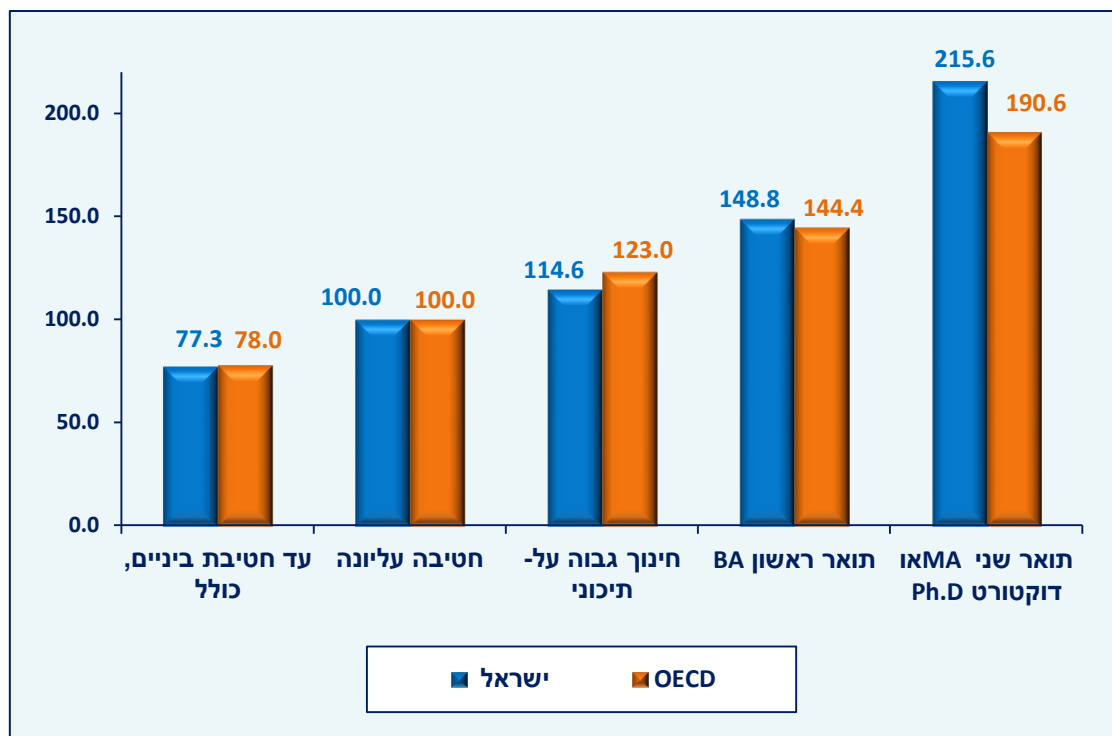
* כולל חינוך על-תיכוני שאינו חינוך גבוה.

- אחוז בעלי השכלה נמוכה או שווה לחטיבת הביניים, היה בשנת 2010 17.9% וירד ל-12.6% בשנת 2017. השיעור הממוצע במדינות ה-OECD לבעלי השכלה נמוכה עומד על 21.4% כאשר אנגליה, שוודיה, לוקסמבורג ואסטוניה הינן המדינות היחידות בהן התרחש גידול בשיעור בעלי השכלה נמוכה.
- שיעור האקדמאים מתוך כלל בוגרי תיכון בישראל גבוה במיוחד (58%) וקודמות לה רק קנדה, אנגליה וספרד.
- הגידול היחסי משנת 2010 במספר האקדמאים הינו כפי 2 יותר מגידול באוכלוסייה: שיעור הגידול במספר האקדמאים, כ-23% ושיעור גידול האוכלוסייה, כ-9%.
- השוואה מגדרית מראה כי ברוב המדינות המשתתפות בסקירה, כולל ישראל, נשים מהוות רוב בתחומי החינוך, מדעי הרוח ואומנויות, מדעי החברה ועיתונאות ובבריאות ורווחה. במנהל עסקים ומשפטים שיעור שלהן גבוה מ-50% בכמעט כל המדינות. לעומת זאת, הן לומדות פחות בתחומים אחרים כמו מדעים, הנדסה ייצור ובנייה.

שכר העובדים עולה עם רמת ההשכלה

- בישראל, כמו ב-OECD, שיעור התעסוקה בקרב בני 25-64 ב-2016 עולה עם רמת ההשכלה.
- בישראל השכר הממוצע עולה עם רמת ההשכלה. בעל MA ודוקטורט מקבל שכר גדול יותר מפי 2 לעומת בעל השכלה תיכונית ושכר בעל ההשכלה נמוכה (עד חט"ב כולל) נמוך ב-23% משכר עמיתו במשק בעל השכלה תיכונית.

תרשים 6.15: שכר העובדים בני 25-64 לפי רמת ההשכלה ביחס לשכר עובד בעל השכלה תיכונית ב-2016 (חטיבה עליונה = 100)

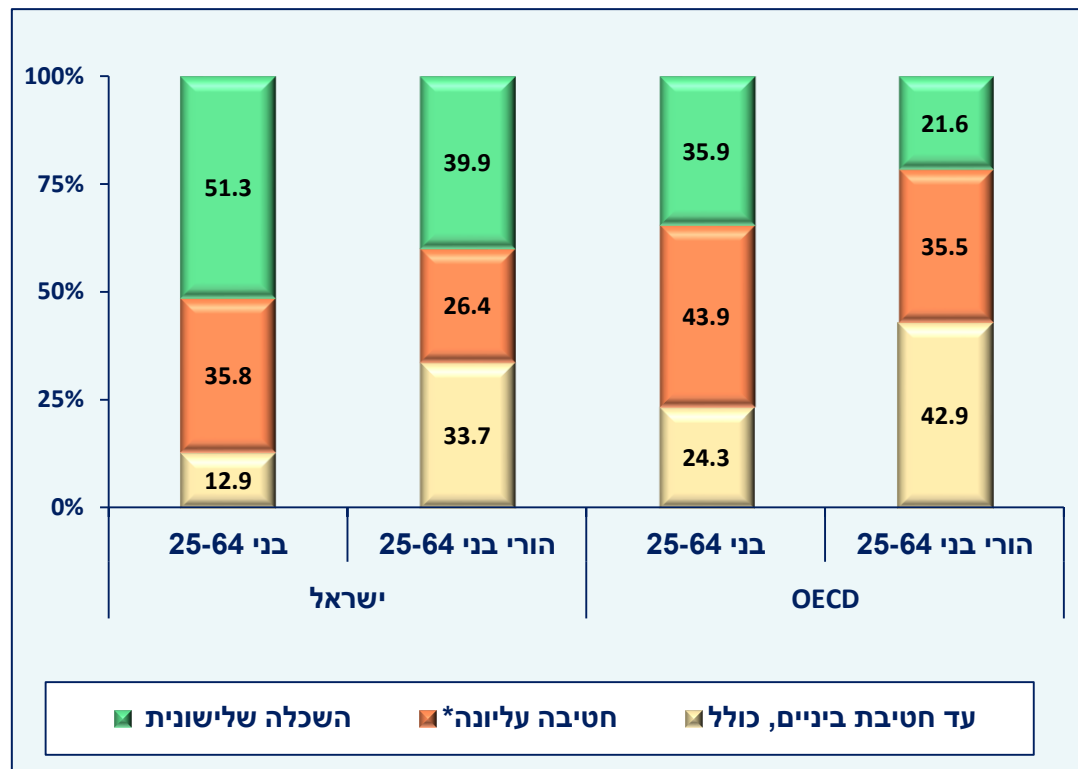
מקור: EAG 2018, Tables A4.1, p. 98

רמת השכלה של בני 25-64 גבוהה יותר מזאת של הוריהם

- בישראל וב-OECD רמת השכלה הממוצעת של בני 25-64 גבוהה יותר מזאת של הוריהם: בהשוואה לדור הקודם שיעור האוכלוסייה בעלת השכלה נמוכה ירד ושיעורי האוכלוסייה עם השכלה שלישונית עלה.

- שיעור בעלי השכלה שלישונית אצל בני 25-64 ב-OECD ב-2015 נמוך משיעור ההשכלה השלישונית אצל הורי בני 25-64 בישראל.

תרשים 6.3: השכלת בני 25-64 בהשוואה להשכלת הוריהם – 2015

מקור: EAG 2018, Table A1.a, web

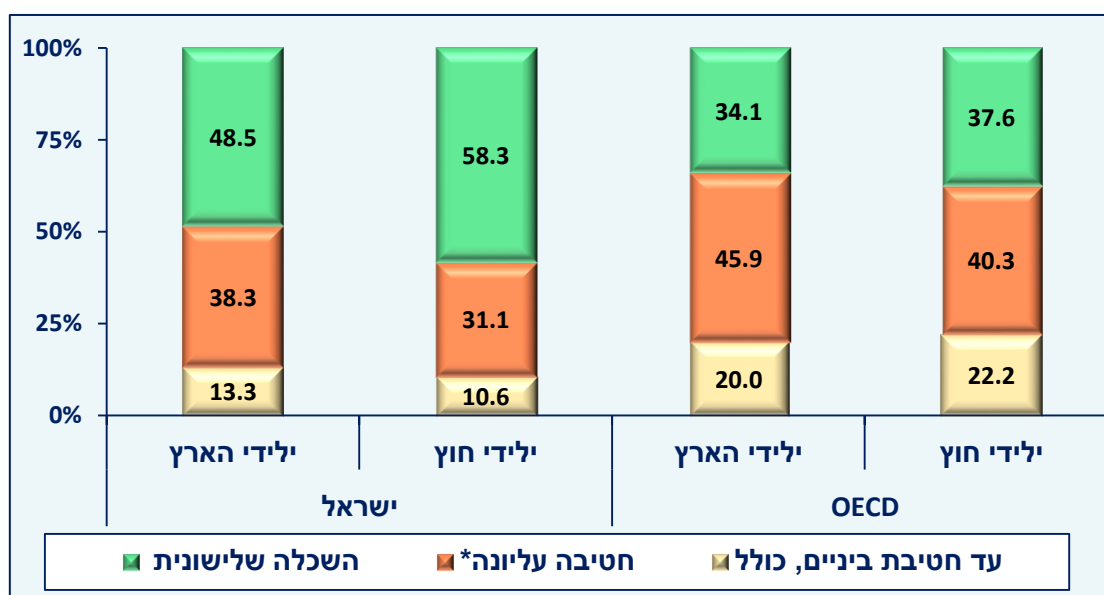
* כולל חינוך על-תיכוני שאינו חינוך גבוה.

- בישראל וב-OECD רמת השכלת בני 25-64 עולה עם רמת השכלת הוריהם. שיעור בעלי השכלה גבוהה עולה משמעותית כשלפחות אחד מההורים בעל השכלה תיכונית ועולה עוד יותר כשלפחות אחד מההורים בעל השכלה שלישונית.

בישראל רוב ילידי חוץ בעלי השכלה גבוהה. ילידי חוץ יותר משכילים מילידי הארץ

- כ-58% מילידי חוץ בישראל הם בעלי השכלה גבוהה וכ-11% בעלי השכלה נמוכה. ב-OECD שיעור בעלי השכלה שלישונית נמוך יותר בכ-36% ושיעור בעלי השכלה גבוהה יותר (יותר מפי 2).
- בישראל ילידי חוץ יותר משכילים מילידי הארץ: 58.3% מהם בעלי השכלה גבוהה מול 48.5% לילידי הארץ.

תרשים 6.5: התפלגות (באחוזים) של גילאי 25-64 ילידי הארץ וילידי חוץ לפי רמת ההשכלה ב-2017

מקור: EAG 2018, Table A1.3, p. 56

* כולל חינוך על-תיכוני שאינו חינוך גבוה.

לכמעט כל הדוקטורנטים בישראל יש תעסוקה והם נהנים ממשכורת גבוהה

- בישראל כמו בממוצע ה-OECD שיעור התעסוקה בקרב בעלי דוקטורט הינו מעל 90%.

- ב-2016 נשים מהוות כ-52% מהתלמידים החדשים ללימודי דוקטורט. שיעור זה נמוך משיעור הנשים בקרב הסטודנטים החדשים בהשכלה השלישנית (כ-58%). גם ב-OECD אחוז זה נמוך יותר (כ-48% בלימודי דוקטורט מול כ-54% בלימודים בהשכלה השלישנית).
- הסטודנטים לדוקטורט בישראל בין המבוגרים ביותר ב-OECD.